

København, den 4. november 2009

Folketingets Uddannelsesudvalg

Invitation til dialog om fremtidens politik på designområdet

Baggrund

Danmark har siden midt i halvfemserne været en foregangsnation i forhold til at formulere og implementere en egentlig politik på designområdet. I kraft af "Regeringens Designredegørelse", der blev fremlagt i 1997, har Danmark haft en politisk og administrativ platform for design som løftestang for innovation, som konkurrenceparameter og som kilde til fornyelse og forbedring af de forhold, de omgivelser, de services og den kommunikation, der påvirker menneskers daglige oplevelse af livskvalitet.

Tiden er inde til at udvikle en ny og mere tidssvarende, mere fremadrettet og mere ambitiøs designpolitik. Alle relevante interessenter synes at være enige herom - inklusive Erhvervs-, Kultur-, Undervisnings- og Videnskabsministeriet; nogle af de mest centrale aktører på området. Formentlig af samme årsag inviterede Erhvervs- og Byggestyrelsen i august til en workshop med overskriften "Fremtidens designpolitik - visioner og muligheder for Danmark som internationalt design hub" - efterfulgt af www.policydesignthinking.com - et webforum hvor diskussionen i øjeblikket udfolder sig. Vi ønsker initiativet velkomment og byder også denne gang ind med de erfaringer og den viden vi - som repræsentant for cirka 900 mennesker, der beskæftiger sig professionelt med design - har direkte adgang til.

Imidlertid er det ikke givet, at alle involverede parter har samme tilgang til, hvilken profil fremtidens designpolitik bør have. De senere år har fokus været meget fremtrædende på designs potentiale som kilde til brugerdriven innovation, på servicedesign og på konsolidering af designbranchen. Meget tyder på, at der både i branchen og i de involverede ministerier og styrelser er enighed om en fortsat satsning på de tre områder. Samtlige tre målepunkter er af stor betydning, og vores ærinde er derfor ikke på nogen som helst måde at modarbejde eller undsige en sådan satsning. Til gengæld vil vi meget gerne rette søgelyset mod et lille antal områder, der i den forgangne periode har været nedprioriteret, og som der ikke umiddelbart synes at være den samme, brede opbakning om. Givetvis fordi nogen finder områderne for lidt konkrete og udbyttest for lidt målbart.

Derfor er det vores ærinde at henlede de politiske ordføreres opmærksomhed på det tab, vi risikerer at lide - som samfund og nation - hvis vi ikke sikrer os, at fremtidens designpolitik også tilføjes et mere kultur- og værdibærende anstrøg som positiv modvægt til de meget vækst-, erhvervs- og konkurrenceorienterede initiativer, som både den nuværende og en kommende designpolitik naturligt skal indeholde.

Bæredygtighed

Bæredygtighed er et af de begreber, der på den ene side skiller vandene og på den anden side omgives af et nærmest mytisk virvar af ideologier, teorier, løsningsmodeller og misforståelser. I en oftest både velment og oprigtig iver efter at skabe forandring, optræde ansvarligt og bidrage til en bedre verden, lanceres der dagligt nye tilgange til bæredygtig produktion, reduktion af skadelige gasser og udslip i øvrigt og bud på en bedre livsførelse, bedre holdninger og mere bæredygtige værdier. Problemet opleves blot, som om det hele handler om at fremstå så bæredygtig som muligt i omverdenens øjne - mere end rent faktisk at ændre adfærd - og dermed verden.

Design er ingenlunde et vidundermiddel til at ændre - endsige redde - verden. Men design handler om at skabe noget, der ikke findes i forvejen. Ikke bare tænke tanken, men skabe et løsningsforslag eller en løsning, gøre den synlig og begribelig og komme med bud på, hvordan løsningen rent faktisk kan føres ud i livet. Mange virksomheder, organisationer og myndigheder mangler evnen til at materialisere de mange gode idéer - som der i øvrigt sjældent er mangel på. Designere kan - via nye materialer, metoder og relationer - være med til at afdække mulige strategier, udvikle scenarier, prototyper og mulige måder, som angiver en mere bæredygtig løsning på et problem. Vi ser denne evne og de kompetencer som et af designs og designeres vigtigste fremtidige bidrag.

Samfundsansvar

Ligesom tilfældet er i forhold til bæredygtighed, tvinges virksomheder, organisationer og myndigheder til at forholde sig til samfundsansvar - enten via lovgivning eller som følge af pres fra markedet eller det omgivende samfund. Alligevel har mange virksomheder og andre svært ved at håndtere begrebet - simpelthen fordi det kan være svært - nogle gange umuligt - at gennemtænke alle relevante forhold, ikke bare i egen virksomhed, men hos leverandører og samarbejdspartnere. Forhold, der handler om lokalsamfundet, om hvor de enkelte komponenter kommer fra, og under hvilke forhold de er blevet til, og om hvorvidt det, man rent faktisk bidrager med, samlet set er godt eller skidt for samfundet, globalt set såvel som lokalt. Design som metode indebærer, at man har et forhold til netop sådanne spørgsmål, fordi det ligger implicit i designerens drivkraft om at skabe noget, der er bedre end det allerede eksisterende. Derfor ser vi allerede, at erfarne designere ansættes i store virksomheder med ansvar for CSR, og derfor ser vi, at designere og designvirksomheder inddrages i deres kunders grundlæggende processer med at afklare værdigrundlag, formulere langsigtede strategier og bearbejde eksisterende holdninger og kulturer. Dette er et vigtigt bidrag for design og danske designere i årene, der kommer.

Sammenhængskraft

Der er ikke længere mange, der stiller spørgsmålstegn ved sammenhængen mellem design og afdækning og fortolkning af brugerens behov. Denne sammenhæng skal udnyttes til at forbedre forholdene for brugere, der ikke først og fremmest står over for valget mellem produkt A og produkt B, men over for omgivelser, situationer, produkter og ydelser, de har svært ved at aflæse eller svært at benytte. Designmetoden er oplagt til at forstå mennesker med anden kulturel bagage end vores egen og deres relation til nye omgivelser, til fremmede systemer, til uvante værdier og handlingsmønstre - og til at skabe rammer, kommunikation og dialog mellem deres og vores måde at se verden på. Ligeledes er den oplagt til at afsløre og erstatte løsninger, der gør hverdagen sværere end nødvendigt for mennesker med fysiske eller psykiske handicaps, for ældre, for børn - og for hver og en af os, når vi uden forvarsel befinder os i en uvant situation, det være sig med en brækket fod eller arm. Og ligesom designere er dokumenteret gode til at afdække brugerens behov, er de også - formentlig mere end de fleste andre interessenter i en udviklingsproces - meget opmærksomme på ikke-brugerens behov. Hvis ikke et produkt eller en ydelse også tilgodeser dem, der kun på anden eller tredje hånd bliver berørt, så skaber man interessekonflikter i stedet for at skabe sammenhængskraft. Design som løsningsmodel er bygget på begreber som inklusion, relationsforståelse og respekt for balancen mellem den enkeltes og samfundets behov. Således er den et af de bedste bud, vi har på at skabe den sammenhængskraft, et multikulturelt og demokratisk samfund betinger.

Æstetik

Traditionelt har designeres rolle i manges øjne primært været at formgive fysiske objekter som møbler og belysning, smykker, tøj, glas og keramik. Hvilket også - et langt stykke hen ad vejen - er rigtigt, rent historisk. Siden hen er designere blevet mere involveret i tekniske og funktionelle dele af en udviklingsproces, bearbejdningsmetoder, organisatoriske og afsætningsmæssige forhold, kommunikation og identitet. Og ikke længere kun på fysiske produkter, men på serviceydelser - offentlige såvel som private, oplevelser og læringsprocesser. Således er det direkte link mellem design og designerens rolle og et produkts eller en ydelses æstetiske resonans ikke længere ligeså synlig, som den engang var. Af samme årsag har det været grænsende til det odiose at tale om æstetik i designkredse i mange år. Denne berøringsangst skal fjernes, før vi får udløst designs sande potentiale.

Design handler om mange ting og har mange anvendelsesområder, men uanset om det handler om en fysisk eller en immateriel frembringelse, vil det altid ligge designeren på sinde at gøre den pågældende løsning så attraktiv som muligt. Og attraktion er et resultat af en sanselig oplevelse - ligesom afsky er det. Hvis man finder en oplevelse attraktiv, vælger man den til, og ligeledes vælger man den fra, hvis den vækker afsky. Æstetik handler om den enkeltes sanselige oplevelse af de indtryk, man tilegner sig, det være sig visuelt eller via andre sanser - om end den visuelle skønhed er det, der oftest forbindes med designerens bidrag. Det er derfor afgørende, at vi igen tør forholde os til æstetikens betydning for et produkts gennemslagskraft, en ydelses popularitet eller et budskabs adgang til vores bevidsthed. Design handler - også - om æstetisk resonans, og ligesom vi indlæser værdi i de tre foregående begreber; bæredygtighed, samfundsansvar og sammenhængskraft, ligger der også en stor og ofte overset værdi i at udnytte designeres viden om sanselige relationer og æstetisk resonans.

En ny designpolitik

I forhold til en ny, fremadrettet designpolitik udfoldelse, vil Danske Designere gerne kommentere på en debat, der i juli 2009 fik opmærksomhed, blandt andet i Dagbladet Børsen. Debattens udgangspunkt var en undersøgelse foretaget af Cambridge University, der placerer Danmark på en 10. plads ud af 12, målt på designkompetencer. Blandt andet har man målt på offentlige investeringer i design og på designbranchens omsætning. Undersøgelsens resultater afstedkom meget hurtigt krav om flere offentlige investeringer i designpolitiske initiativer.

Danske Designere har også en række gange påpeget den tilsyneladende kløft mellem den rolle design spiller i den politiske bevidsthed - mest synlig i form af en overbevisende og solid verbal opbakning på tværs af politiske skel, og de relativt beskedne økonomiske midler, der har fulgt med. Til gengæld har vi også været blandt de første til at anerkende initiativer, der har gavnet designområdet, men som ikke i sig selv har været decideret designstøtte. Det bedste eksempel er formentlig Program for Brugerdreven Innovation, hvor 400 millioner kroner er blevet bevilget til projekter, hvor afdækning af brugerens behov har været omdrejningspunkt. Ved gennemgang af de første to års bevillinger, står det klart, at mellem 25 og 30 procent af projekterne har været bygget på designmetodiske tilgange, deltagelse af designskoler, designcentre, -organisationer og -virksomheder.

Med andre ord har der - udover de ca. 20 millioner kroner, der via Dansk Design Centers bevillinger kommer erhvervs- og samfundsliv til gode igennem opbygning af designkompetence - været tilført et tilsvarende beløb med samme formål - blot ad andre veje. Bare denne observation ville have ændret grundlæggende ved Danmarks placering på listen, hvis den havde været indregnet i analysen.

Vi vil derfor hævde, at de, der har til opgave at tilskynde og synliggøre design som effektivt middel til at styrke danske virksomheders konkurrenceevne, for nærværende tildeles forholdsvis rimelige økonomiske betingelser. Til gengæld har initiativer, der kunne være med til at rodfæste design som løftestang for en mere bæredygtig udvikling, samfundsansvar og samfundssind, borgernes rettigheder, bedre integration og mindre forskelsbehandling - og større grad af æstetisk resonans i de omgivelser, produkter og ydelser vi byder hinanden, været nedprioriteret til næsten ikke at fylde i det samlede billede.

Danske Designere ønsker derfor

- at styrke designs og arkitekturs plads i uddannelsessystemet - fra børnehave via grundskole, gymnasiale og videregående uddannelser til voksen- og efteruddannelsesområdet
- styrket fokus på at opbygge viden om design gennem formidling af den betydning, det menneskeskabte miljø har på vores hverdag
- inddragelse af designtænkning og designere i udvikling af offentlige ydelser, kulturlivet og det offentlige rum
- en grundig gennemgang af uddannelserne på designområdet og en efterfølgende reform, der sikrer, at vi opbygger de nødvendige kompetencer til at drage nytte af designs potentiale på lang sigt
- at fremme tværfaglighed således, at designeres rolle på sigt indgår naturligt i værdikæden - på lige linie med andre tekniske, merkantile og humanistiske kompetencer
- at fremme designs og designeres rolle i forhold til virksomheders og det offentliges sociale ansvar og ansvarlighed, hensyntagen til miljøet, betydning for den enkeltes trivsel og livskvalitet samt vores fælles ansvar for den globale orden
- igen at skabe opmærksomhed om det sanseliges og æstetikens betydning for menneskers velbefindende, sundhed og ansvarsfølelse
- at arbejde hen imod, at regionerne og alle danske kommuner får formuleret en designpolitisk platform
- at sikre en koordineret indsats på designområdet således, at forsknings- og uddannelsesmæssige, erhvervsfremmende og kulturbærende initiativer sammentænkes i en overordnet plan
- at Danmark - ikke vender tilbage til verdenseliten for design, for der har vi altid været og der er vi stadig, men - formår at placere sig som førende nation i forhold til forståelse af og kilde til den nyeste viden om designs uomgængelige rolle som forandringsagent og kilde til ansvarlig fornyelse.

Invitation til dialog

Danske Designere ønsker ikke at overlade debatten om udviklingen af fremtidens designpolitik til de relativt få aktører, der har en allerede etableret og direkte interesse for feltet. Eftersom designs rolle får stadigt større betydning, finder vi det naturligt, at så mange forskellige tilgange som muligt inddrages i arbejdet.

Som repræsentant for designfaget og de udøvende designere, er Danske Designere naturligvis ikke uvildig, og vi lægger da heller ikke skjul på, at en del af vores ærinde er at fremme og sikre designernes mulighed for at udøve deres faglige kompetencer under rimelige vilkår og med den respekt, de fortjener. Imidlertid er vores sigte bredere end som så. I en årrække har Danske Designeres formålserklæring lydt;

Danske Designere vil arbejde for, at designs rolle som bæredygtigt og værdibaseret løsningsmodel styrkes i såvel erhvervmæssige som samfundsmæssige sammenhænge.

I denne omgang vil vi meget gerne indlede en dialog med relevante udvalg med interesse for og indflydelse på den nationale designpolitik. Derfor søges hermed mulighed for at møde Uddannelsesudvalget i deputation ved først mulig lejlighed.

Med venlig hilsen

Steinar Valade-Amland
Direktør

Pernille Grønbech
Formand